
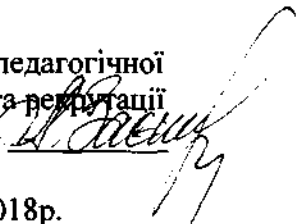

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології та соціології
Кафедра педагогічної та вікової психології

ТВЕРДЖУЮ
Проректор науково-педагогічної
навчальної роботи та реєстрації
проф. Гавришук С. В.
Стасюк А. В. 17.10.2018р.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД МАТЕРИНСТВА І ДИТИНСТВА

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
Підготовки бакалавр
Галузі знань 0301 Соціально-політичні науки
Напрямок підготовки 6.030102 Психологія

Програма навчальної дисципліни «Психологічний супровід материнства і дитинства» для бакалаврів галузі знань 0301 Соціально-політичні науки напрямку підготовки 6.030102 Психологія

Розробники: Гошовська Д.Т. кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології;

Кульчицька А.В. кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології протокол № 2 від 5 вересня 2018 р.

Завідувач кафедри: Гошовський Я.О.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету психології протокол № 1 від 5 вересня 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету психології Іванашко О.Є.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 4	0301 соціально-поведінкові науки	за вибором
	<i>6.030102 Психологія</i>	
Модулів 3	психологія	Рік підготовки - 4
Змістових модулів 2		Семестр – 8
ІНДЗ: є		Лекції - 18 год.
Загальна обсяг годин: 120		Практичні -18 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних - 2 самостійної роботи - 4,2 Консультації: 0,5	бакалавр	Самостійна робота - 76 год.
		Консультації - 8
		Форма контролю: залік

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	0301 соціально-поведінкові науки	за вибором
	<i>6.030102 Психологія</i>	
Модулів 3	психологія	Рік підготовки - 4
Змістових модулів 2		Семестр – 7
ІНДЗ: є		Лекції - 14 год.
Загальна обсяг годин: 120		Практичні -14 год.
	бакалавр	Самостійна робота - 78 год.
		Консультації - 14
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Предметом вивчення курсу «Психологічний супровід материнства і дитинства» є особливості розвитку материнської сфери в сучасних умовах, а також прикладні особливості супроводу материнства і дитинства.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів-бакалаврів з теоретичними аспектами досліджень психології материнства і дитинства, історією розвитку та базовими концепціями, а також особливостями внутріутробного розвитку та психологічного супроводу материнства

3. КОМПЕТЕНЦІЇ:

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

1. Основні підходи до вивчення материнства в сучасній психології;
2. Особливості розвитку материнської сфери в сучасних умовах;
3. Материнство як умова повноцінного розвитку дитини;
4. Роль батьків у становленні особистості дитини;
5. Порушення у розвитку материнської сфери в онтогенезі;
6. Основні закономірності функціонування психіки вагітної жінки;
7. Основні моделі вагітності;
8. Сутність та специфіку негативного впливу різних чинників на емоційний стан вагітної жінки;
9. Специфіку діагностичної, консультативної та корекційної роботи з жінками.

ВМІТИ –

1. користуватись адекватними прийомами і методами для якісного засвоєння знань;
2. реалізовувати теоретичні знання на практиці;
3. планувати та організовувати самостійну роботу з першоджерелами;
4. визначати межі психологічного предмету при вивченні порушень у розвитку материнської сфери в онтогенезі;
5. Виявляти види девіантного материнства;
6. Визначати чинники, що сприяють відхиленням у материнській сфері;
7. Використовувати методи психологічної діагностики особистості, уявлень про материнство та ставлення до сімейної ролі;
8. Визначати взаємозв'язок психологічної готовності матері до народження дитини і особливостей її розвитку та моделі психологічного супроводу батьківства.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Інд.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6	7 8
Змістовий модуль I. Загальні питання материнства та дитинства						
Тема 1. Основні підходи до вивчення материнства в сучасній психології	20	4	4	2		10
Тема 2. Особливості розвитку материнської сфери в сучасних умовах.	14	2	2			10
Тема 3. Материнство в аспекті перинатальної психології.	22	2	2	2		16
Тема 4. Роль батьків у становленні особистості дитини	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 1	70	10	10			46
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти супроводу материнства та дитинства						
Тема 5. Психологічні аспекти девіантного материнства	16	4	2			10
Тема 6. Діагностика особливостей розвитку материнської сфери.	18	2	4	2		10
Тема 7. Моделі психологічного супроводу батьківства	16	2	2	2		10
Разом за змістовим модулем 2	50	8	8	8		30
Усього годин	120	18	18	8		76

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№п.п.	Зміст роботи	Кількість годин
1.	Опрацювати наукові джерела з проблеми материнства	8 год.
2.	Визначити особливості виховної діяльності матері (за однією з праць, зазначених у списку рекомендованої літератури, на вибір студента) і написати твір на цю тему.	8 год.
3.	Дослідити представленість материнського архетипу в українському фольклорі.	4 год.
4.	Описати особливості українських народних звичаїв підготовки до шлюбу на основі праці Ф.Вовка „Студії з української етнографії та антропології»	4 год.

5.	Проаналізувати поради щодо підготовки до шлюбу у роботі Арістотеля „Політика».	8 год.
6.	Описати проблеми виховання дітей раннього віку у роботі Платона „Закони».	8 год.
7.	Визначити основні аспекти у поглядах Л. да Вінчі на материнство та дитинство у роботі „Анатомія. Записи і малюнки», що є актуальними і у сучасному світі.	8 год.
8.	Описати особливості виховної діяльності матері за доби Відродження.	2 год.
9.	Описати педагогічну діяльність матері у працях Ж.-Ж.Руссо «Еміль, або Про виховання», Й. Песталоцці „Метод. Пам'ятна записка Песталоцці», І.Франка „Жінка – мати», В.Прейєра „Духовний розвиток у першому дитинстві» (1 праця на студента)	4 год.
10.	Підготувати виступ на тему „Як здійснювалася підготовка майбутньої матері у Давній Греції та Стародавньому Римі».	6 год.
11.	Визначити рівень ставлення до майбутнього материнства методикою ОРО А.Варги, батьківських установок методикою PARI Е.Шеффер, Л.Белл.	6 год.
12.	Розробити заняття для старшокласників з метою підготовки до майбутнього материнства.	8 год.
Всього		76

6. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Загальні вимоги до виконання:

- індивідуальне завдання повинно мати практичне спрямування та носити творчий, дослідницький характер;
- тип індивідуального завдання – емпіричне вивчення особистості дитини з проблемами психофізичного розвитку;
- виконується ІНДЗ з дотриманням усіх усіх вимог до прикладних робіт. Текст повинен бути надрукований на принтері через 1,5 міжрядкових інтервали на одному боці аркуша білого паперу формату А4. Шрифт Times New Roman, 14 пт. Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями: ліве – 25 мм, нижнє, верхнє – 20 мм, праве – 15 мм. За обсягом ІНДЗ має складати 15-20 сторінок. ІНДЗ починається з титульного аркуша, за ним розміщуються послідовно зміст ІНДЗ, основний текст (методики, схеми, таблиці, графіки, завдання, інтерпретація отриманих даних, висновки, рекомендації стосовно корекції відхилень), список використаних джерел (не менше 15);

Завдання 1 рівня.

Написати реферат на тему:

1. Психологія батьківської любові.
2. Психологічна сутність материнства.
3. Материнство та батьківство як конкретна мотиваційно-потребова сфера особистості.
4. Психологічна робота із сім'єю, яка очікує дитину.
5. Психологічний супровід сімейного виховання.
6. Методи психологічної роботи з батьками.
7. Репрезентація материнського архетипу в міфології та фольклорі.
8. Підліткова вагітність та раннє материнство.

9. Виховання в утробі матері.
10. Як народити здорову дитину.
11. Народження дитини та взаємодія з нею.
12. Духовний зв'язок матері та дитини.
13. Ставлення до пологів як відображення установки цивілізації щодо цінностей та сенсу людського життя.

Завдання 2 рівня.

1. Провести дослідження уявлень студентів про майбутнє материнство та батьківство, використовуючи комплекс психодіагностичних методів.
2. Провести контент-аналіз висловлювань людей різних поколінь про сутність батьківської любові.
3. Провести дослідження психологічної готовності до материнства та батьківства.
4. Провести психодіагностику сім'ї та сімейного виховання.
5. Скласти психологічний портрет сім'ї як об'єкта психологічного супроводу.
6. Підібрати на основі аналізу літератури серію вправ для розвитку розуміння батьками своєї дитини.

Завдання 3 рівня.

Скласти програму:

1. Підготовки молоді до майбутнього сімейного життя та батьківства.
2. Психологічної підтримки сім'ї на основі діагностики та запиту батьків.
3. Психологічного супроводу сім'ї в період очікування дитини.
4. Дискусії на тему „Яка вона, ідеальна дитина?».
5. Семінару для батьків „Основи сімейного виховання».
6. Тренінгу підготовки молодого подружжя до народження дитини.
7. Просвітницького тренінгу для батьків „Основи батьківської компетентності».
8. Батьківських зборів на тему „Стилі батьківського виховання».
9. Просвітницького тренінгу для батьків на тему: „Чи варто карати дитину?».
10. Просвітницького тренінгу для батьків на тему: „Психологічні умови розвитку дитини у ранньому віці».
11. Просвітницького тренінгу для батьків на тему: „Ваша дитина – підліток, шляхи до взаєморозуміння».
12. Просвітницького тренінгу для батьків на тему: „Як спілкуватися з дитиною?».

- оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:

Рівень виконання ІНДЗ	К-ть балів
ІНДЗ виконано відмінно: цілісно і повно висвітлена тема із сформульованими власними висновками	10
Недостатньо висвітлена тема із нечітко сформульованими власними висновками та рекомендаціями	5-9
Задовільне виконання ІНДЗ – неповно висвітлено тему без власних висновків студента, недостатньою кількістю задіяних методик	3-4
Тема висвітлена без чіткого розуміння суті дослідження	1-2

7. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік у 8 семестрі (денна форма), залік у 7 семестрі (заочна форма)

8. Методи та засоби діагностики успішності навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі методи оцінювання:

- опитування;
- оцінювання виконання практичних завдань;

- модульна контрольна робота;
- залік.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за кожен з двох модулів: складається з балів, які отримує студент за навчальну діяльність – підготовку та виступи на практичних заняттях, виконання та захист індивідуальних завдань (10 балів). При цьому загальна кількість балів за поточну роботу не може перевищувати 40 балів.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою ECTS. На оцінку завдань модуля I відводиться 40 балів, модуля II - 40 балів.

Наприкінці вивчення курсу, формою підсумкового контролю є залік, який оцінюється від 0 до 60 балів.

Модуль I передбачає перевірку якості засвоєння теоретичного курсу, виконання практичних робіт безпосередньо на заняттях. Загальна кількість балів цього модуля становить 40б (кожне заняття оцінюється максимально 5 балами), додатковими балами є 10 балів за виконання індивідуальних завдань.

Модуль II передбачає перевірку підсумкових знань і вмінь студентів шляхом написання контрольної роботи. Оцінка за модуль II виставляється за виконання студентом контрольної роботи, що передбачає перевірку теоретичних знань. Контрольна роботи оцінюються за 60-бальною шкалою.

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Контрольна робота	Загальна кількість балів
Модуль 1									
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T 1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8 ,T9		
5	5	5	5	5	5	5	5	60	100

Переведення підсумкових семестрових оцінок, виражених у балах за 100-бальною шкалою, в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS здійснюється відповідно до наведеної нижче таблиці:

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
67-74		
60-66	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
1-59	незадовільно	

10. Питання до заліку

1. Предмет, завдання та історіогенез «Психології дитинства і материнства».
2. Поняття «материнство» і його місце в психологічній науці. Взаємозв'язок психології материнства з іншими галузями психологічного знання.
3. Основні підходи до визначення поняття «материнство»: філософський, медичний, культурологічний, соціологічний, психологічний.
4. Напрямки дослідження проблеми материнства в психології: материнство як умова для розвитку особистості дитини, материнство як сукупність якостей жінки, материнство як унікальна ситуація розвитку самосвідомості жінки.
5. Біологічні аспекти материнства. Фізіологічні та психофізіологічні аспекти материнства.
6. Психологічні аспекти материнства. Феноменологічний підхід.
7. Материнство як новоутворення самосвідомості жінки: материнство як стадія статевої і особистої ідентифікації жінки.
8. Вагітність як екзистенційна ситуація життя жінки: соціальна ситуація розвитку вагітної жінки: фізіологічні, емоційні, когнітивні, соціальні, екзистенційні зміни.
9. Мотиви народження дитини. Страхи і міфи вагітності. Психологічна готовність та фактори формування материнства.
10. Перинатальний розвиток дитини: проблема виникнення психіки в допологовий період.
11. Трансперсональна психологія С. Грофа. Базові перинатальні матриці.
12. Перинатальне материнство і пологи: стилі переживання вагітності.
13. Народження без насильства Ф. Лебойе. Метод Ламазе. Сімейні пологи. Психологічна робота з болем при пологах.
14. Специфіка материнсько-дитячих відносин, їх відмінність від інших видів відносин. Проблема материнсько-дитячих відносин у психоаналізі (З. Фрейд, А. Фрейд), неопсихоаналіз (К. Хорні, Е. Еріксон, Е. Фромм), теорії об'єктних відносин (М. Кляйн, М. Маллер), теорії прив'язаності (Дж. Боулбі), радянська психологія (В.В. Столін, А.Я. Варга, Е.О. Смирнова).
15. Поняття структури та динаміка материнських відносин (Є.О. Смирнова, Г.Г. Філіппова).
16. Материнське проектування: поняття, механізми та одиниці передачі (Н.В. Самоукіна). Батьківські приписи (Р. і М.Гулдинги).

17. Психосоматичні аспекти перинатальної психології і психології материнства: особистісні особливості жінок з різним репродуктивним статусом і патологією вагітності.
18. Психологічні чинники порушення репродуктивної функції: неадекватні механізми адаптації та подолання стресових ситуацій, конфлікт в материнській сфері і незрілі способи його дозволу (соматизація).
19. Образ себе як матері і образ дитини у жінок з патологією вагітності.
20. Психологія девіантного материнства: проблема материнського конфлікту і дитячої історії жінки: психоаналіз, теорія об'єктних відносин, системний підхід.
21. Особливості мотивації народження дитини. Раннє материнство. Специфіка протікання вагітності та пологів. Психологічні причини та наслідки абортів.
22. Післяпологова депресія. Материнська депривація.
23. Відмова матері від дитини. Феномен соціального сирітства.
24. Моделі і завдання психологічної допомоги жінці на етапі материнства: мета і завдання психологічної служби допомоги жінці і родині в період планування, виношування і раннього розвитку дитини.
25. Моделі психологічної служби: підтримка, супровід. Нормативні документи, які регламентують діяльність психолога перинатального центру.
26. Форми і зміст психологічної допомоги жінці на етапі материнства: підготовка до пологів та материнства.
27. Теоретичні основи і методи шкіл психологічної підтримки вагітних і підготовки до пологів.
28. Структура психологічної консультації на етапі вагітності. Функції психолога.
29. Психологічна допомога у діаді мати-дитина. Теоретичні позиції психолога, який працює з дітьми раннього віку та їх матерями. Раннє психотерапевтичне втручання. Тренування взаємодії, керівництво взаємодією.
30. Діагностика материнської сфери: завдання та методики.

11. Список рекомендованої літератури

1. Абрамченко В.В. Перинатальная психология: Теория, методология, опыт /Абрамченко В.В., Коваленко Н.П. – Петрозаводск: ИнтелТек, 2004. – 350 с.
2. Авдеева Н.Н. Психология вашего младенца: у истоков общения и творчества / Авдеева Н.Н., Мещерякова Н.Ю., Ражников В.Г. - М.: Изд-во АСТ, 1996.-С.88-112.

3. Айванхов О. М. Воспитание начинающееся до рождения / Айванхов О. М. - М.: Просвета, 2007.-С.49-58.
4. Андреева Н.Г. Этот удивительный и младенец / Андреева Н.Г., Соколова Л.В. - СПб.: Лань, 1999.-С.45-72.
5. Баженова О.В. Диагностика психического развития детей первого года жизни / Баженова О.В. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986.-С.67-74.
6. Баженова О.В. Готовность к материнству: выделений факторов, условий психологического риска для будущего развития ребенка / Баженова О.В., Баз Л.Л., Копыл О.А. // Синапс 1993, № 4. – С.23-29.
7. Бертин А. Воспитание в утробе матери или рассказ об упущенных возможностях / Бертин А. - СПб.: МНПО «Жизнь», 1992.- С.74-82.
8. Брусиловский А.И. Жизнь до рождения / А.И. Брусиловский - М.: Знание, 1991.- С.67.
9. Брутман В.И. Формирование привязанности матери к ребенку в период беременности / Брутман В.И., Радионова М.С. // Вопр. психол. 1997. № 6. - С. 38–47.
10. Брутман В. И. Методики изучения психологического состояния женщин во время беременности и после родов / Брутман В. И., Филиппова Г. Г., Хамитова И. Ю. // Вопросы психологии №3, 2002, - С.110
11. Вознесенська О.Л. Вступ в перинатальну психологію та психологію батьківства / Вознесенська О.Л., Голубєва О.Є. – метод. рекомендації для спеціалістів, 2010.- С.49-78.
12. Добряков И.В. Перинатальная психотерапия: состояние и перспективы / Добряков И.В. // Психология и психотерапия семьи / Материалы Международной конференции. - СПб, 2001. - С. 45 – 50.
13. Добряков И.В. Перинатальная семейная психотерапия / Добряков И.В. // Системная семейная психотерапия / Под ред. Э.Г. Эйдемиллера. - СПб., 2002. - С. 265 – 285.
14. Захаров А.И. Ребенок до рождения / Захаров А.И. - СПб.: СОЮЗ, 1998.-423с.
15. Ибука М. После трех уже поздно / Ибука М. - М.: РУССЛИТ, 1991.-198с.
16. Коваленко Н.П. Перинатальная психология / Коваленко Н.П. - СПб.: Ювента, 2000.-С.356с.
17. Коваленко Н.П. Психопрофилактика и психокоррекция женщин в период беременности / Коваленко Н.П.: Перинатальная психология, медико-социальные проблемы. – СПб.: Издательство СПбГУ, 2001.- С.34-39.

18. Куприянова И.К. Подготовка к беременности. Как родить здорового ребенка / Куприянова И.К., Соломкина Н.Ю. – СПб.: ИГ “Весь”, 2005.-С.78.
19. Мухамедрахимов Р.Ж. Формы взаимодействия матери и младенца / Мухамедрахимов Р.Ж. // Вопр. психол. 1994. № 6. - С. 16 –25.
20. Филиппова Г.Г. Материнство и основные аспекты его исследования в психологии / Филиппова Г.Г. // Вопросы психологии. № 2. 2001. - С. 24 – 35.
21. Филиппова Г.Г. Материнство: сравнительно-психологический подход / Филиппова Г.Г. // Психологический журнал. № 5. 1999. - С. 81 – 88.
22. Фонарев А.М. Внутриутробное развитие ребенка /Фонарев А.М. - М.: Минздрав СССР. Ин-т усоверш. врачей, 1968. – С.89-134.
23. Цареградская Ж. В. Ребенок от зачатия до года / Цареградская Ж. В. // Первое российское учебное пособие по перинатальному воспитанию. - М.: Астрель: АСТ, 2005.-С.45-67.
24. Шмурак Ю. Воспитание до рождения / Шмурак Ю.: Перинатальная психология. - Перинатальная психология в родовспоможении: сб. материалов конференции.- СПб, 1997. -196с.